

OULU [48] PEURASUO

Myöhäiskivikautisen asuinpaikan kaivaus 1999

Jalo Alakärppä ja Eija Ojanlatva

OULU [48] PEURASUO

Myöhäiskivikautisen asuinpainanteen kaivaus 1999

Peurasuolla jatkettiin 17.-21.5.1999 kesällä 1997 aloitettua asuinpainannetutkimusta (ks. Alakärppä et al 1998, Alakärppä & Ojanlatva 1999) Kaivaustutkimus sisältyi Oulun yliopiston yleisen arkeologian oppiaineen koekaivausryhmän toimintaan.

Peurasuo sijaitsee Oulujoen pohjoispuolella, vajaa kilometri pohjoiseen Oulun kaupungin ja Muhoksen kunnan rajalta (kartta 1). Peurasuon tutkimuskohteen ja Oulujoen välissä kulkee maantie 8300 Oulun Hintasta Vaalaan. Tutkimuskohde sijoittuu Metelinmäen ja Pirttikankaan väliselle kuivalle kankaalle. Alue rajautuu etelä- ja itäosaltaan Peurasuo-nimiseen peltoon. Kankaan pohjoisessa kulkee metsäautotie. Kankaan läpi kulkee kaksi lounais-kaakkoissuuntaista korkeajännitelinjaa. Kohteen lounaispuolella sijaitsee laajahko sorakuoppa, jossa on 1950-1960 -luvulla ollut sepelimurskaamo. Sorakuopan runsaat kiviä ovatkin peräisin tästä toiminnasta. Asuinpainanteen ympäristössä on kuusitoista matalaa kuopannetta, joita ei vielä ole systemaattisesti tutkittu (kartta 2). Peurasuon toinen pitkänomainen asuinpainanne sijaitsee noin 400 m etelään tutkimuskohteesta (Alakärppä et al 1998: 3-5). Lisäksi noin kilometrin verran Peurasuolta länteen sijaitsee Metelinmäki SW kvartsi-asuinpaikka, josta on äestysurissa löydetty runsaasti kvartsi-iskoksia ja -esineitä. Korkeutensa perusteella (noin 30 m mpy) kohde ajoittunee Peurasuota nuoremaksi (Ikäheimo & Okkonen 1994).

Alueen maaperän pinnanmuodot sekä jokien uomat ovat pääasiassa kallioperän suurrakenteiden mukaisesti luoteis-kaakkoissuuntaisia. Alueen korkeammat kohteet ovat paremmin kulutusta kestävä graniittia. Peurasuo sijaitsee graniitti- ja kiillegneissialueiden vaihtumisvyöhykkeellä. Noin kolme kilometriä koilliseen sijaitsee Pitkäselän kvartsiitti esiintymä, jossa kvartsiitti esiintyy kalkkikiven yhteydessä. Pitkäselän kvartsiittien väri vaihtelee harmaasta vaaleanpunertavaan maasälvän osuuden mukaan (Kesola, R. 1985: 6, 9).

Kesän 1999 tutkimuksissa pyrittiin selvittämään, onko asunnon sisäosissa ollut väliseinillä toisistaan erotettuja tiloja, sekä kartoittamaan painanteen lähiympäristöä koeojien avulla. Kaivausalueen koordinaatisto oli luotu vuonna 1997 Geodimeter-takymetrillä sekä maastotallentimella. Kaivausalueen läheisyyteen kiintopisteeksi sijoitettu suurehko kivi oli vuoden 1998 tarkistusmittausten perusteella, ilmeisesti roudan vaikutuksesta, laskenut 2 cm. Vuoden 1999 kaivausten tarkastusmittausten perusteella kiintopistekivi oli kuitenkin jälleen vuoden 1997 tasossa. Kaivauksia jatkettiin hyväksikoetulla niin sanotulla sovelletulla tasokaivaustekniikalla, jossa kaivaminen aloitetaan alueen korkeimmalta kohdalta ja työ etenee 10 cm paksuisina kerroksina maaston muodoista välittämättä aina siihen saakka kunnes haluttu alue saadaan tutkittua. Näin horisontaaliset ilmiöt saadaan kokonaisuudessaan selkeästi esille.

Kaivausalue 1

Kaivausalue 1 sijoittui asuinpainanteen eteläosan sisäosaan, johon rajattiin 6 m² kaivausalue (kartta 1). Näin pyrittiin selvittämään palaneiden kivien ja löytöjen levintää asunnon sisäosassa ja eteläisemmän muinaisrannan puoleisen oviaukon edustalla. Kaivaus käsitti koordinaattien $x=1005/1011$, $y=124/125$ rajaaman metrin levyisen alueen. Kesien 1997 ja 1998 kaivauksissa ohueksi kuluneen humuskerroksen poiston jälkeen aluetta ryhdyttiin kaivamaan lastoilla 10 cm:n kerroksissa, joiden absoluuttinen korkeus on osoitettu oheisessa taulukossa. Kerroksen lisäksi jäljempänä käytetään myös termiä "taso", joka tarkoittaa pohjaan kaivettua kerrosta. Esimerkiksi tason 3 absoluuttinen korkeus on 39,42 m mpy. Kerroksien merkitsemisessä jatkettiin selvyuden vuoksi kesän 1997 numerointia.

Kaivausalueen kaivauskerrokset

	m mpy		m mpy		m mpy
Kerros 1	-39,62	Kerros 4	39,42-39,32	Kerros 7	39,12-39,02
Kerros 2	39,62-39,52	Kerros 5	39,32-39,22	Kerros 8	39,02-38,92
Kerros 3	39,52-39,42	Kerros 6	39,22-39,12	Kerros 9	38,92-38,82

Kaivaminen aloitettiin kesän 1997 numeroinnin perusteella kerroksesta viisi. Kerroksen löydöt keskittyivät linjan $x=1008$ eteläpuolelle. Huuhtoutuneen hiekan alueelta löydettiin kaksi kvartsi-iskosta sekä kuusi palanutta kiveä. Kuudes taso käsitti pääasiassa huuhtoutunutta hiekkaa, ainoastaan ruutujen $x=1005$, $y=124$ ja $x=1009$, $y=124$ luoteissivuilla erottui likamaaläikkiä (kartta 3). Ruudun $x=1005$, $y=124$ likamaaläikästä löytyi yksi palaneen luun kappale. Muuten kerroksesta löydettiin vain palaneita kiviä, ja niidenkin levinnässä oli havaittavissa tyhjä alue, $x=1007-1010$, $y=124,40-125$. Seitsemännessä tasossa oli näkyvissä rikastuneen ja huuhtoutuneen hiekan seassa likamaaläikkiä (kartta 4). Kerroksen ainoa palaneen luun kappale löytyi lähes samasta kohden kuin edellisessä kerroksessa. Kerroksen palaneet kivet keskittyivät kahdelle alueelle, $x=1005,4-1007$, $y=124,5-125$ ja $x=1010,4-1011$, $y=124,2-124,5$. Kahdeksannesta kerroksesta ei löytynyt enää mitään. Kahdeksannessa tasossa oli puhtaassa pohjamaassa vielä havaittavissa muutamia juurten aiheuttamia huuhtouma- sekä anturamaaläikkiä. Kohteen "pohjaan kaivaminen" varmistettiin satunnaisin välein tehdyin lapionpistoin.

Kerroksen viisi kvartsi-iskokset vaikuttivat liittyvän painanteen keskellä välillä $x=1006-1009$, $y=123-124$ olevaan palaneiden kivien rykelmään, jota kvartsi-iskokset reunustivat (kartta 5). Palaneiden kivien levinnässä havaittiin löydötön alue välillä $x=1007,80-1010$, $y=124,40-125$. Tämä merkitsee ilmeisesti sitä, että tässä tilassa on mahdollisesti ollut jokin kiinteä alusta, joka on estänyt palaneita kiviä ym. leviämästä alueelle. Tämä alue kuitenkin sijaitsee vallissa havaittavan painanteen, todennäköisen oviaukon (kartta 5) vieressä, joten makuupaikkana

kyseistä aluetta ei voitane pitää vetoisuutensa vuoksi. Sen sijaan oviaukon vierusta olisi ollut hyvä sijoituskohde varastoitaville tarvikkeille ja hyödykkeille. Kerroksissa kuusi ja seitsemän palaneita kiviä oli havaittavissa myös alueella $x=1010-1011$, $y=124-125$, eli aivan vallissa olevan mahdollisen oviauko luoteispuolella. Niitä on voinut kasautua oviaukon edustalle, kun rikkipalaneita kiviä on poistettu asumuksen sisältä. Asian selvittämiseksi olisi tarpeellista kaivaa oviaukon ympäristöä laajemmin.

Kaivausalueen 1 löydöt

KERROS	5	6	7	8	Yht.
Määrä kpl/g					
Kvartsi-iskos	2/8,42	-	-	-	2/8,42
Palanut luu	-	1/0,23	1/0,32	-	2/0,55
Palanut kivi	6/258	58/2790	8/233	-	72/3281

Kaivausalue 2

Kaivausalue 2 sijoitettiin asuinpainanteen koillispuolelle, muinaisrannan puolelle, johon rajattiin 3 m² kaivausalue (kartta 2). Se käsitti linjojen $x=1013/1016$, $y=130/131$ rajaaman alueen. Lapiolla suoritetun humuskerroksen poiston jälkeen aluetta ryhdyttiin kaivamaan lastoilla 10 cm:n kerroksissa, joiden absoluuttinen korkeus on osoitettu oheisessa taulukossa. Kerroksien numerointi vastaa kaivausalueen 1 kerroksia.

Kaivausalueen 2 kaivauskerrokset.

	m mpy		m mpy
Kerros 9	38,92-38,82	Kerros 11	38,72-38,62
Kerros 10	38,82-38,72		

Tasossa 9 esille tuli huuhtoutunutta hiekkaa sekä ruudun $x=1015$, $y=130$ pohjoisnurkasta likamaata sekä palaneiden kivien keskittymä. Kerroksessa 10 palaneet kivet keskittyivät pääasiassa ruudun $x=1015$, $y=130$ koillisosaan. Kerroksesta 11 tuli esille enää muutama palanut kivi, ja nekin keskittyivät edelleen ruudun $x=1015$, $y=130$ koillisosaan. Koska alueelta puuttuivat tulenpitoon viittaavat hiili ja palanut hiekka, vaikuttaakin ilmeiseltä, että alueelle on kasattu nuotiosta tai jostain muusta lämmönlähteestä poistettuja rikkipalaneita kiviä.

Palaneet kivet kaivausalueelta 2.

KERROS	9	10	11	Yht.
Määrä kpl/g	13/1982	19/1403	6/1433	38/4813

Kaivausalue 3

Kaivausalue 3 sijoitettiin alueen 2 yhteyteen asuinpainanteen koillispuolelle, johon rajattiin 3 m² kaivausalue (kartta 2). Se käsitti aluksi linjojen $x=1016/1018$, $y=129/130$ rajaaman alueen, myöhemmin sitä kuitenkin laajennettiin, sillä kaivausalue kahden pohjoisosan palaneiden kivien sikermä näytti laajenevan ruutuun $x=1015$, $y=129$. Lapiolla suoritetun humuskerroksen poiston jälkeen aluetta ryhdyttiin kaivamaan lastoilla 10 cm:n kerroksissa, joiden absoluuttinen korkeus on osoitettu oheisessa taulukossa. Kerroksien numerointi vastaa kaivausalueen 1 kerroksia.

Kaivausalueen 3 kaivauskerrokset.

	m mpy		m mpy
Kerros 7	39,12-39,02	Kerros 9	38,92-38,82
Kerros 8	39,02-38,92	Kerros 10	38,82-38,72

Tasossa 9 esille tuli huuhtoutunutta hiekkaa sekä ruudun $x=1015$, $y=129$ pohjoisnurkasta likamaata ja palaneiden kivien keskittymä. Kerroksessa 10 oli runsaasti palaneita kiviä, jotka keskittyivät pääasiassa alueen $x=1015-1016,5$, $y=129$ pohjoisreunaan. Tasossa 10 oli ruudussa $x=1017$, $y=129$ havaittavissa muutama likamaaläikkä. Kerroksessa 11 palaneiden kivien määrä oli vähäisempi kuin edellisessä kerroksessa, mutta ne keskittyivät edellä mainitun alueen eteläreunaan. Ruudun $x=1016$, $y=129$ lounaiskulmassa oli havaittavissa likamaata, joka kuitenkin hävisi saavuttaessa tasoon 11. Kerroksesta 12 tuli esille enää 12 hajalleen sijoittunutta, palanutta kiveä, ja tasossa 12 esille tuli puhdas pohjamaa. Alueen kolme palaneet kivet liittyivät selvästi alueen kaksi palaneisiin kiviin.

Kaivausalueen 3 löydöt.

KERROS	9	10	11	12	Yht.
Määrä (kpl)	23/1675	94/11071	51/5149	12/1376	180/19271

Kaivausalue 4

Kaivausalue 4 sijoitettiin asuinpainanteen pohjoispuolelle, rinteessä havaitun tasanteen kohdalle, johon oli jo vuoden 1997 kaivausten yhteydessä tehty koekuoppa. Kuopasta löydettiin tuolloin kivilaji-iskos (Alakärppä et al 1998). Tasanteelle tehtiin 5 m² pituinen koeoja, joka kulki vuoden 1997 koekuopan kautta (kartta 2). Se käsitti alueet $x=1029/1030$, $y=108/111$ sekä $x=1029/1030$, $y=112/114$. Lapiolla suoritetun humuskerroksen poiston jälkeen aluetta ryhdyttiin kaivamaan lastoilla 10 cm:n kerroksissa sovellettuna tasokaivauksena, kerrosten absoluuttinen

korkeus on osoitettu oheisessa taulukossa. Koska kaivausalue sijaitsee etäällä asuinpainanteesta ja myös huomattavasti korkeammalla, kerroksien numerointi aloitettiin numerosta 1.

Kaivausalueen 4 kaivauskerrokset

	m mpy		m mpy		m mpy
Kerros 1	40,32-40,22	Kerros 3	40,12-40,02	Kerros 5	39,92-39,82
Kerros 2	40,22-40,12	Kerros 4	40,02-39,92	Kerros 6	39,82-39,72

Ensimmäisestä kerroksesta ruudusta $x=1029$, $y=108$ löytyi kolme kvartsi-iskosta, yksi retusoitu kvartsi-iskos sekä pientä palanutta luusilppua, jota ei saatu talteen (kartta 6). Toisessa kerroksessa huuhtoutuneen ja rikastuneen hiekan seassa oli muutamia likamaaläikkiä, jotka kuitenkin katosivat tasossa 2 (kartta 6). Kerroksen ainoa löytö oli kvartsi-iskos ruudusta $x=1029$, $y=108$. Kolmas kerros oli löydötön. Neljännen kerroksen löydöt olivat muutamia palaneita kiviä ruuduista $x=1029$, $y=109-110$. Muuten tasossa näkyi vain rikastunutta ja huuhtoutunutta hiekkaa. Viidennessä kerroksessa löytyi kaivausalueen kaakkoisosasta kvartsiittinen raaka-ainekappale, jossa oli havaittavissa selviä lohkomisjälkiä. Kerroksen toinen löytö, kvartsi-iskos, sijoittui kaivausalueen luoteisosaan. Alue piirrettiin välitasossa 39,87 m mpy, sillä raaka-ainekappaleen sijainti sekä häviävät likamaaläikät haluttiin dokumentoida (kartta 7). Viidennessä tasossa kaivausalueen ruuduissa $x=1029$, $y=108-109$ esille tuli puhdas pohjamaa ja ruutujen kaivaminen lopetettiin. Kerros kuusi oli löydötön, ja esille tuli puhdas pohjamaa.

Ruutu $x=1029$, $y=111$ kaivettiin jo vuonna 1997. Siitä löytyi neljä palanutta kiveä ja yksi käyttöjälkinen kivilaji-iskos (KM 30311:167) 39,85-40,00 m mpy korkeudesta, eli neljännessä ja viidennessä kerroksesta (Alakärppä et al 1998). Vaikka koeojan löydöt keskittyivät maastossa havaitun matalan painanteen "valleihin" ja vaikka likamaa ja palaneet kivet olivat kolmen neliömetrin alueella koeojan keskellä, ei pelkästään niiden tai koeojan profiilin perusteella kohdetta voida pitää asuinpainanteena. Koeojan koillisprofiilia tarkastelemalla voidaan havaita, että "vallit" olivat hyvin matalat, tuskin silmällä erottuvat (kartta 8). Ne saattavat olla osa luontaista rantavallia, johon on tasoitettu lattiataso esimerkiksi kotamaista rakennelmaa varten. Toisin sanoen asumuksen sisäosasta olisi poistettu esimerkiksi vain turve sen sijaan, että lattiatasoa olisi kaivettu selkeästi maanpinnan alapuolelle. Alue neljä tulisikin kaivaa kokonaan, jotta saataisiin selville, onko siinä sijainnut asunto vai onko alueella ollut jokin muu funktio. Samalla voitaisiin selvittää, onko kohde samanikäinen Peurasuon asuinpainanteen kanssa.

Kaivausalueen 4 löydöt

KERROS	1	2	3	4	5	6	Yht.
Määrä kpl/g							
Kvartsi-iskos	4/0,72	3/0,69	-	-	1/0,1	-	8/1,42
Raaka-aine kpl	-	-	-	-	1/1019,5	-	1/1019,5
Palanut kivi	-	-	-	6/341	-	-	6/341

Kesän 1999 löydöt yhteensä

Löytö	Määrä (kpl)	Määrä (g)
Kvartsi-iskos	10	9,83
Raaka-aine kpl	1	1019,5
Palanut luu	2	0,55
Palanut kivi yht.	293	27282,39
Graniitti	174	18335,0
Gabro	23	1738,0
Porfyriitti	7	1861,0
Liuskeet	39	2776,39
Kvartsiitit	47	2016,0
Kvartsi	3	556,0

Kirjallisuus

Alakärppä, J., Ikäheimo, J. & E. Ojanlatva 1998: Oulun Peurasuo 1997-myöhäiskivikautisen asuinpainanteen kaivaustutkimus. Meteli. *Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusraportti 15.*

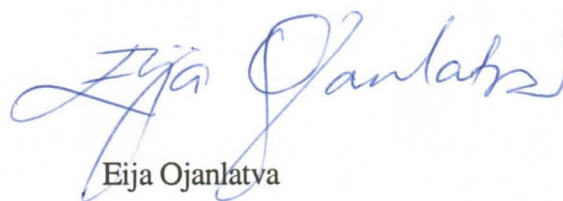
Alakärppä, J & E. Ojanlatva 1999. Oulu 48 Peurasuo. Myöhäiskivikautisen asuinpainanteen kaivaus 1998. Kaivauskertomus (30.3.1999) Oulun yliopiston arkeologian laboratorion ja Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Ikäheimo, J. & J. Okkonen 1994: Tarkastuskertomus (31.5.1994) Oulun yliopiston arkeologian laboratorion ja Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Kesola, R. 1985: 6,9. Oulujoen kartta-alueen kallioperä. *Suomen geologinen kartta* 1:100 000.
Kallioperäkarttojen selitykset, Lehti 3422

Oulussa 20.04.2000

Jalo Alakärppä

Eija Ojanlatva

ARKISTOTIEDOT

Oulu [48] Peurasuo

Myöhäiskivikautisen asuinpainanteen kaivaustutkimus 18.-22.5.1998. OP-98.

Kunta	Oulun kaupunki
Kylä	Pikkarala
Tila	11:24 Huovinen
Omistaja	Heikki Hepola Vaalantie 2020 90650 OULU
Peruskartta	3422 08 PIKKARALA
Koordinaatit	x= 7201 73 y= 3445 78 z= 39 m
Kiintopisteet	KP 1 sijaitsee 60 metriä kaivausalueelta etelään, luode-kaakko suuntaisen suurjännitelinjan pohjoisemman betonipylvään kaakkoiskulmassa, yhtenäiskoordinaatiston pisteessä x=7201 66, y=3445 72, z=38,69 m.KP 2 sijaitsee kaivausalueen lounaispuolelle upotetussa maakivessä, kaivauskoordinaatiston pisteessä x=992,66, y=123,59, z=39,67 m
Arkistoaineisto-	Janne Ikäheimo & Jari Okkonen, tarkastuskertomus (31.5.1994) Oulun yliopiston arkeologian laboratorion ja Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa. -Jalo Alakärppä, Janne Ikäheimo & Eija Ojanlatva, Oulun Peurasuon arkeologinen kaivaus 4.-29.8.1997, opetusmoniste Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa. -Jalo Alakärppä, Janne Ikäheimo & Eija Ojanlatva: Oulun Peurasuo 1997 - myöhäiskivikautisen asuinpainanteen kaivaustutkimus. Meteli. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusraportti 15. 1998.

Löydöt

KM 32043:1-10

Dokumentaatio

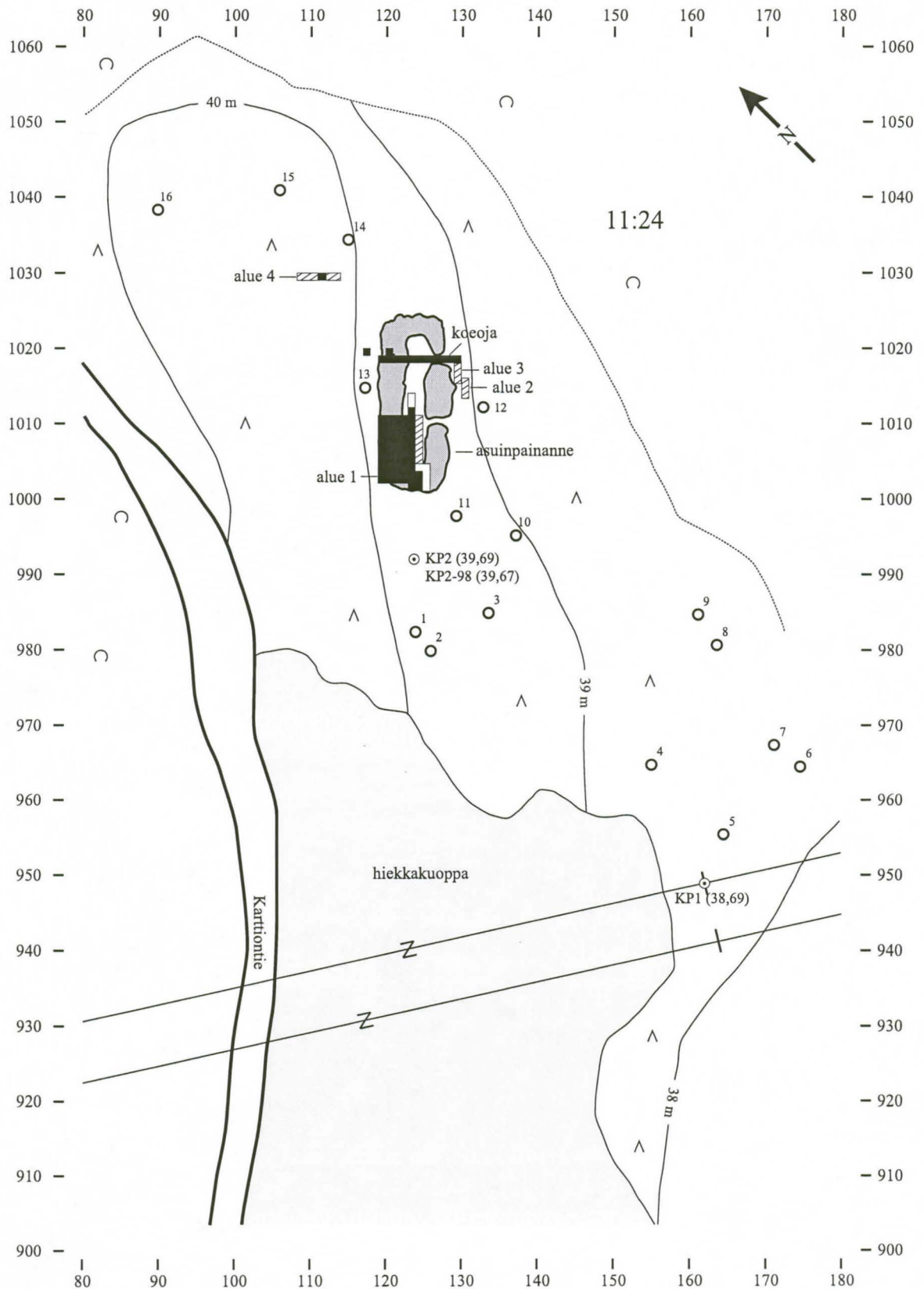
Kaivausdiat: OY/arkeologian laboratorio 23176-23205

Kartat: 8

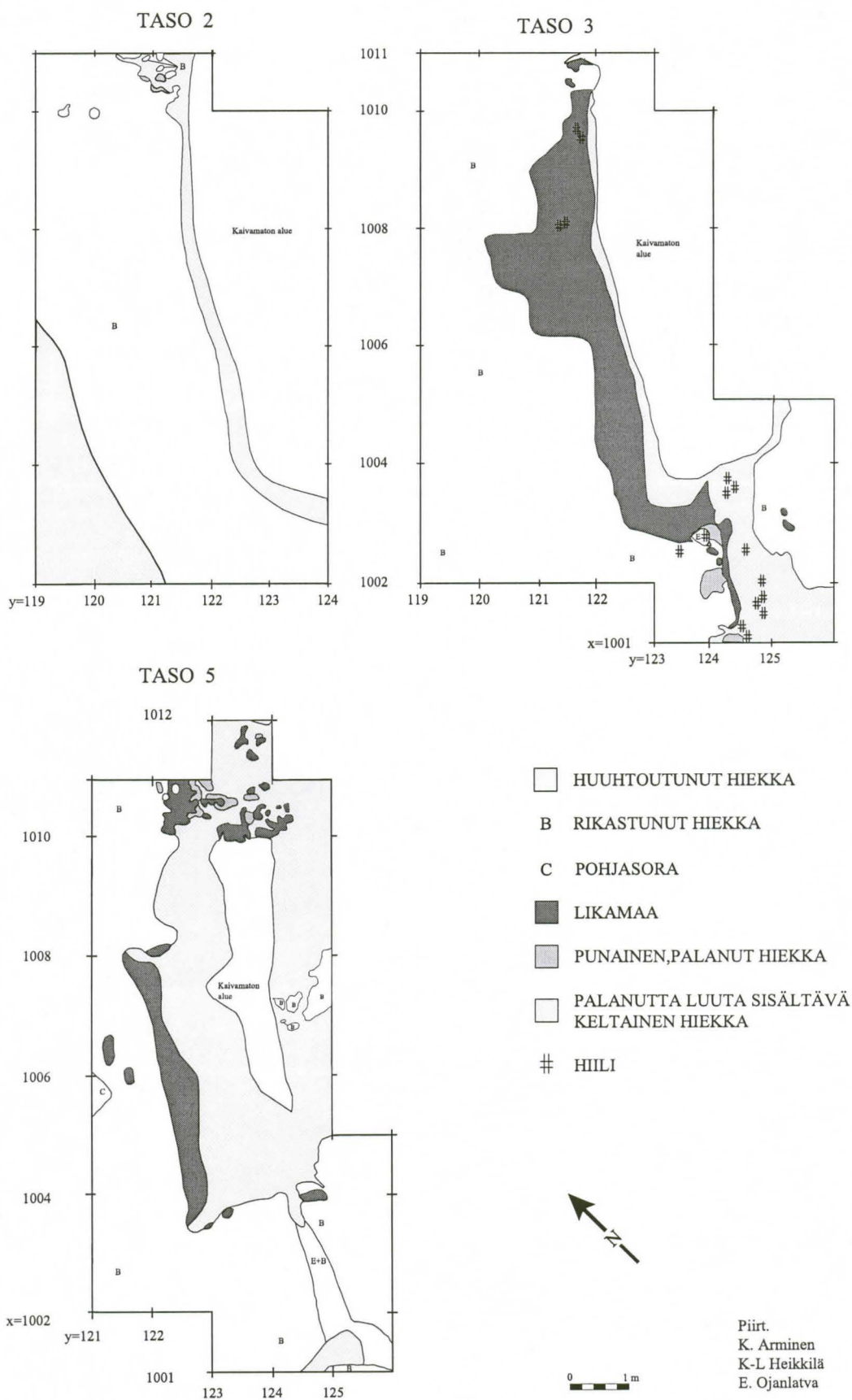

Ote peruskartasta 3422 08 PIKKARALA 1:20 000

OULU 48 PEURASUO 1999
 YLEISKARTTA
 J. Alakärppä & E. Ojanlatva

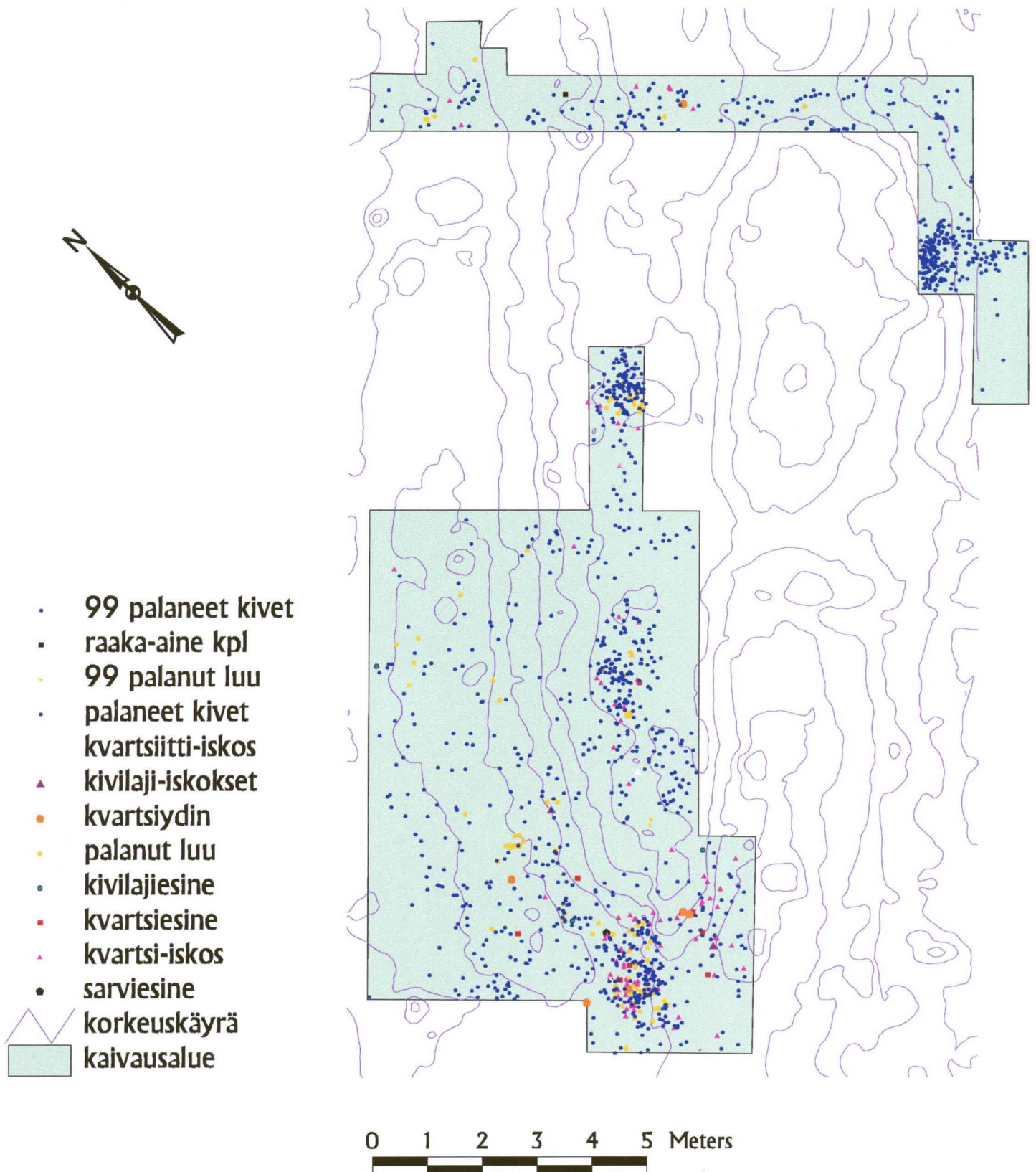
■ = vuoden 1997 kaivausalue	▨ = vuoden 1999 kaivausalue	○ = kuopanne
□ = vuoden 1998 kaivausalue	⊙ = korkeuspiste	--- = lehtimetsän raja

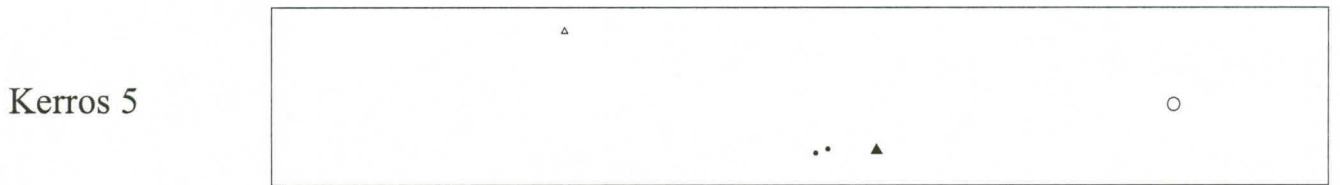
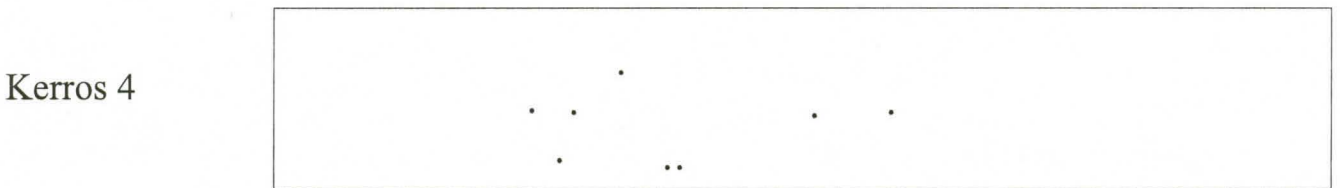
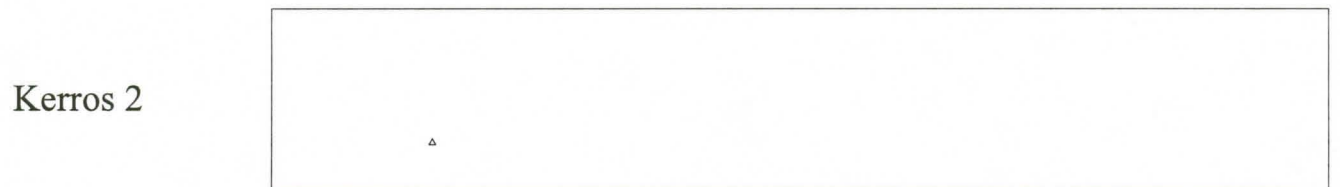
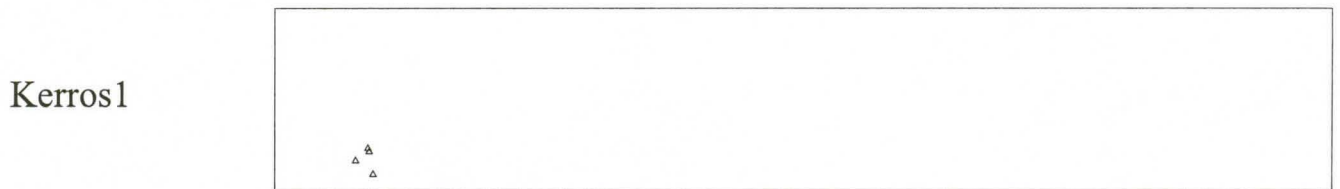
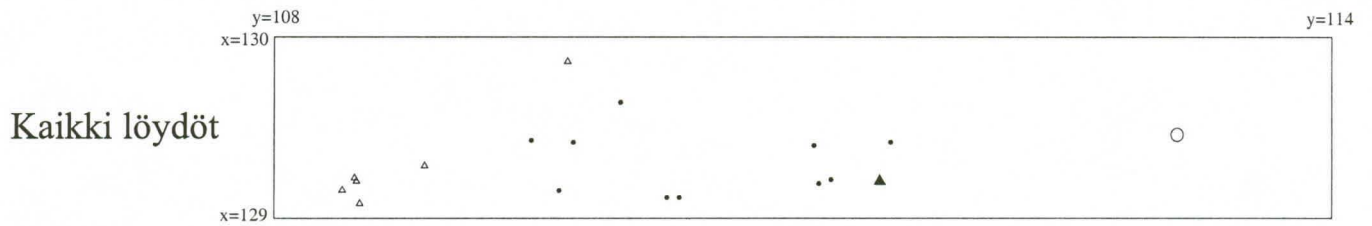

Oulu Peurasuo 1999
Kaivausalue 1

Palaneiden kivien ja löytöjen levintä

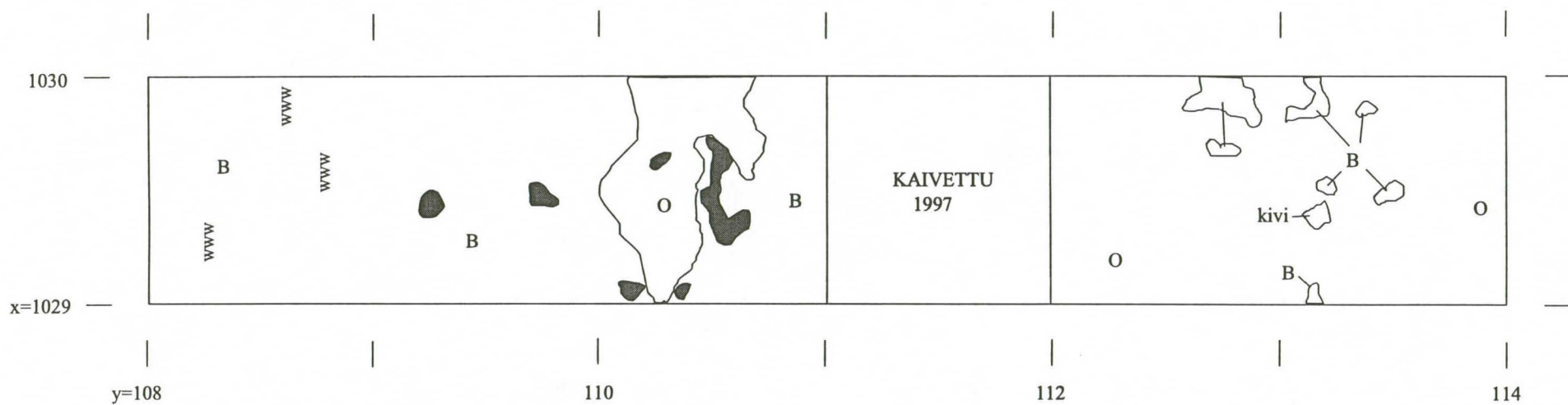
- △ kvartsi-iskos
- palanut kivi
- raaka-aine kpl
- ▲ kivilaji-iskos
- kaivausalue

KAIVAUSALUE 4

1029-1030/108-111 TASOSSA 39,82

1029-1030/112-114 TASOSSA 39,87

O HUUHTOUTUNUT HIEKKA

B RIKASTUNUT HIEKKA

LIKAMAA

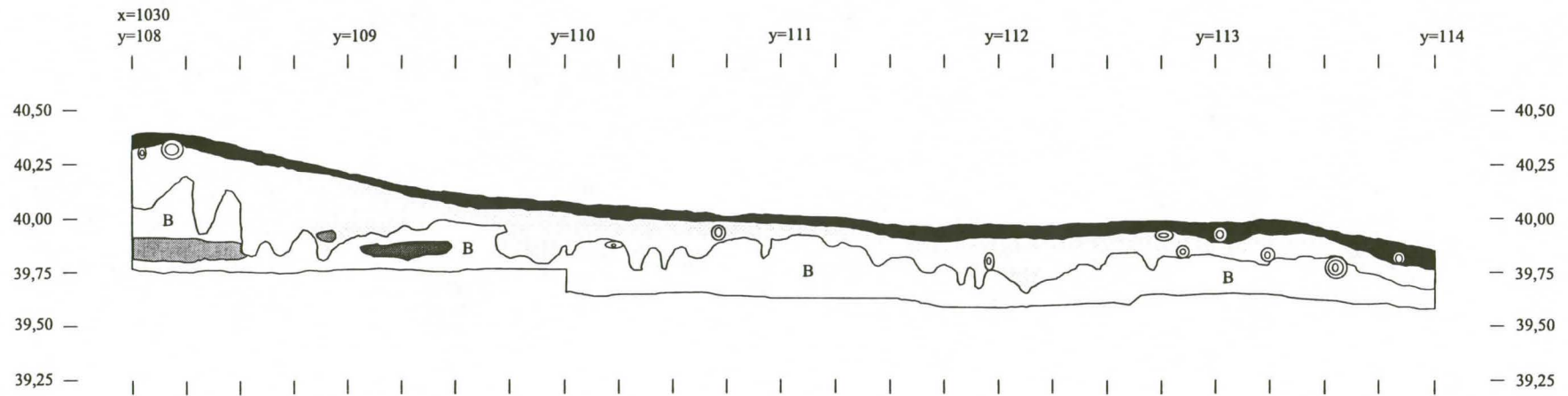

ANTURAMAA

Piirt. E. Ojanlatva

KAIVAUSALUEEN 4
KOILLISPROFIILI

TURVE	TUMMANHARMAA HIEKKA
HUUHTOUTUNUT HIEKKA	HIENO SORA
B RIKASTUNUT HIEKKA	JUURI

Piirt. E. Ojanlatva